

~Насильство в сім'ї як порушення прав людини~

Чиж Ю.В., старший викладач кафедри організації охорони громадського порядку Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

Сьогодні дуже часто ми чуємо про те, що насильства в сім'ї не повинно бути. Проте також часто ми чуємо про випадки скоєння насильства чоловіка над жінкою, батьків над дітьми. Найприкріше те, що рамки сімейного насильства виходять за межі дому – і розширюють їх діти, які потерпають від насильства в сім'ї, скоюючи жорстокі вчинки по відношенню до своїх однолітків.

Основний Закон держави Конституція України, яка визначає, що ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню.

Вперше в національному законодавстві поняття насильства в сім'ї закріплено в Законі України «Про попередження насильства в сім'ї».

За визначенням Закону України «Про попередження насильства в сім'ї», насильство в сім'ї - це будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї по відношенню до іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і наносять йому моральну шкоду, шкоду його фізичному чи психічному здоров'ю.

Отже, жертвою домашнього насильства може стати будь-хто: жінка, яку постійно лає і б'є її чоловік, дівчинка-підліток, що страждає від сексуальних переслідувань свого вітчима, хлопчик, якого лупцює мати-алкоголичка, старенька бабуся, що її ненавидять власні діти...

Однак проблематика насильства, незважаючи на всю її важливість і актуальність, досі не має єдиної теоретичної та дослідницької парадигми, в той час, як і соціологічна

практика, і ряд експериментальних даних вітчизняних і зарубіжних авторів ясно вказують на спільність генезу особистісних розладів різної специфіки та наслідків посттравматичного стресового розлади внаслідок пережитого насильства.

Увагу до проблеми насильства продиктовано, звичайно ж, своєрідністю соціально-історичної ситуації ХХ століття: величезні жертви війн, тоталітарних режимів, що шокують публіку подробиці жорстоких злочинів, поширення тероризму, посилення відчуженості людини, велика кількість суїцидів тощо. Все це вимагає не стільки емоційної реакції, скільки раціональної наукової рефлексії. При цьому формується запит до науки, з одного боку, і до влади, з іншого, знайти засоби боротьби з причинами та наслідками дій агресивності людини і в людині.

Проблема насильства в сім'ї відображає дисгармонію і перекося, що існують у взаєминах у суспільстві. Її гострота свідчить про нездорову соціально - моральної обстановки у нашому суспільстві.

Реакція держави на насильство, як не вдома, так і в межах сім'ї є знаковою - держава, що допускає насильство, яке сприймається як буденність, тим самим розкладає і суспільство, і сім'ю. Терпимість суспільства до всякого роду насильства - це, по суті, відмова від створення сучасного цивілізованого суспільства. Ми звикли бачити в засобах масової інформації, на телебачення та в кіно, різного роду насильство. Стали ставитися до нього спокійно, і не помічати.

Однією причин постійного відновлення насильства в родині від покоління до покоління є гендерна тенденція виховання, коли поведінка дівчаток обмежується більшою мірою, ніж хлопчиків, їм прищеплюється їх неповноцінність, а хлопчикам - перевага. Дівчинку виховують фізично беззахисною, прищеплюючи другосортність. Їй з дитинства нав'язується комплекс провини не лише за свою «негідну для дівчаток поведінка», але і за кримінальне поведінка хлопчиків. Якщо хлопчик

поводиться погано в твоїй присутності, значить, ти йому це дозволяєш, звідси і відбувається впевненість, що жінка винна у тому, що її згвалтували, і саме тому вона терпить насильство з боку партнера роками.

В даний час не існує єдиної думки про першопричину домашнього насильства. Було запропоновано безліч мікро- і макротеорій від наявності психічних порушень до впливу соціально-культурних цінностей і соціальної організації.

До не давнього часу більшість міжнародних документів про права людини тлумачилися настільки вузько, що їх не можна було пристосувати до багатьох проблем, що стосуються жінок та дітей, зокрема насильства в сім'ї. Але за останні роки активісти правозахисники відстояли, а міжнародні органи визнали більш широку інтерпретацію правозахисних документів і норм. Міжнародне законодавство, можна умовно розділити на два види: документи, що стосуються прав людини взагалі та документи, що стосуються прав жінок і дітей.

Не дивлячись на існування у цій сфері великої кількості законів та підзаконних нормативно-правових актів, серед яких Закони «Про попередження насильства в сім'ї», «Про охорону дитинства», відповідні статті Кримінального кодексу України, Державні програми з протидії торгівлі людьми в Україні, Порядок взаємодії суб'єктів соціальної роботи з сім'ями, які опинились у складних життєвих обставинах тощо, насильство в сім'ї залишається одним із серйозних проявів порушення прав людини.

Оцінки ситуації можна порівнювати з даними, які наводилися в звітах. Багато які з критичних зауважень можна повторити. Водночас, спостерігаються й певні позитивні зрушення, які виражаються в значно більшій увазі до вирішення цієї проблеми з боку органів державної влади, перш за все, Міністерства в справах сім'ї, молоді та спорту й МВС, формуванні комплексних підходів та стратегій запобігання насильства в сім'ї, а також формуванням нового правового поля діяльності,

пов'язаного із прийняттям Верховною Радою України змін до Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» та Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Крім того, варто зазначити, що статистика та поінформованість не відображає всіх масштабів домашнього насильства, яке й досі залишається здебільшого латентним феноменом. Тому залишається необхідність проведення інформаційно-просвітницьких заходів, спрямованих на протидію усім форм насильства та інформування широких верств населення про правові основи запобігання та протидії насильства в сім'ї та про види допомоги особам, які потерпають від такого роду посягань.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про охорону дитинства». Відомості Верховної Ради України. - 2001. - № 30. - Ст.142.
2. Закон України «Про попередження насильства в сім'ї». - Відомості Верховної Ради України. - 2002. - № 10. - Ст.70.
3. Конституція України. - Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.